

Bollenbedrijf Q. van den Berg & Zonen

Marloes van Buuren

In de omgeving van de huidige Valkenburgerlaan begon Quirinus van den Berg in 1876 met het telen van bloembollen. Het bedrijf is nog steeds in de familie en is sinds 1969 gevestigd in Zwaanshoek. Van eigen teelt is al lang geen sprake meer. TotalGreen Holland, zoals de handelsnaam nu luidt, exporteert bloembollen naar Amerika en Canada, wél nog steeds onder de trotse slogan 'Quality since 1876'. In dit artikel ligt de focus op de periode tot 1930.

► *Fragment van een reclamebord van ca. 1990.*

De grootvader van Quirinus, Jan Albert, is de eerste in de familie van wie we zeker weten dat hij bloembollen teelde. Jan Albert van den Berg (1784-1847) was veehouder op de boerderij bij het Oude Slot, maar teelde ook hyacinten, tulpen, gladiolen en krokussen. In mei 1848, het voorjaar na zijn overlijden, werden de op het veld staande bollen verkocht. De veiling was op de boerderij Bronstee, eigendom van zijn zoon Jan. Of Jan Albert de bollen bij het Oude Slot teelde of misschien wel op het land van zijn zoon bij Bronstee is niet bekend.

Zoon Jan van den Berg (1806-1859), de vader van Quirinus, had in 1828 de pacht overgenomen van de boerderij op Bronstee. In 1829 trouwde Jan met Wijnanda Wolff en zij zouden twaalf kinderen krijgen. In 1843 kocht Jan de boerderij, samen met de ruim 22 hectare teel-, wei- en hooiland. Jan was veehouder, maar moet daarnaast ook bollen geteeld hebben. In de inventaris bij zijn overlijden in 1859 worden ook 'bloembollenbergingen' genoemd.

Jans weduwe Wijnanda Wolff stichtte samen met haar zoons Jan en Pieter de Firma Wed. J. van den Berg. In hun doelstelling staat niet alleen de teelt van

bollen genoemd, maar ook de binnen- en buitenlandse handel in bloembollen en zaden. Het werd een succesvol bedrijf, eerst geleid door Wijnanda en haar zonen Jan en Pieter, toen door Jan en Pieter samen en tot slot door Jan met de weduwe van Pieter. Deze Jan van den Berg (1837-1905, broer van Quirinus) bleef ongetrouwd. Hij stond in aanzien in de bollenwereld en was ruim dertig jaar gemeenteraadslid in Heemstede. De Jan van den Bergstraat is naar hem genoemd.

Drie generaties

Jan Albert van den Berg (1784-1847)	x	Appolonia van der Lubbe (1785-1822)	6 kinderen	boerderij bij Oude Slot
Joannes (Jan) van den Berg (1806-1859)	x	Wijnanda Wolff (1811-1887)	12 kinderen	boerderij bij Bronstee
Quirinus van den Berg (1850-1926)	x	Johanna M. v.d. Weiden (1853-1936)	5 kinderen	Camplaan

► Drukte voor De Geleerde Man aan de Herenweg. Links het Zwarte Pad en rechts de Bennebroekerlaan. P.J. Lutgers, circa 1840.

voor de Bennebroekers activiteiten zoals ringsteken, katknuppelen of harddraverijen. Bij het laatste spel ontving de winnaar als prijs de zilveren zweep, maar hij moest ook dertig flessen wijn schenken aan zijn mederijders. We nemen aan dat de kastelein de flessen aan de winnaar tegen betaling leverde.

Genoeg klandizie krijgen was, zoals gezegd, belangrijk om een herberg te runnen. Zo kon de passant omstreeks 1800 deze wervende tekst bij het uithangbord lezen:

*‘De Geleerde Man die gy hier siet
Die kan U niet vermaacken.
Maar kom eens in, en proef myn drank,
Die sal u beter smaacken.’*

Begin 19de eeuw was de grote bloei-periode van De Geleerde Man, toen Jan Janszn Duijn de scepter zwaaide en de herberg uitbreidde. Hij speelde niet alleen als herbergier een belangrijke rol, maar ook als wethouder en raadslid. In die tijd kwamen Amsterdamse en Haagse advocaten samen in De Geleerde Man om te confereren en aansluitend te dineren. Toen hij nog Prins van Oranje was, hield koning Willem II er altijd halt om zijn paard te laten drinken en een praatje te maken met Jan Duijn, die

ook met zijn vader, koning Willem I, op goede voet stond.

Verkocht en gesloten

Jan Duijn overleed in 1847 op 81-jarige leeftijd en een jaar later werd de herberg geveild. In de veilingakte lezen we dat het sinds enkele jaren een geheel nieuwgebouwd en welonderhouden logement en stalhouderij betreft, met de daarbij behorende gebouwen en ‘getimmerten’ van keuken, kamers, stallingen, koets- en wagenhuizen, schuren, beplantingen, tuinen en gronden. Ook de weilanden voor de paarden ten zuiden van het Zwarte Pad (nu Bloemhof) hoorden bij De Geleerde Man.

In 1854 werd de herberg inclusief meublement, zilverwerk en de gehele voorraad drank verkocht. Ook de stallen met paarden en rijtuig, het koetshuis met inrij (remise), alle gereedschap en de moestuin gingen van de hand. De herberg en stallen werden gekocht door ambachtsheer Arnoud Willink, die vervolgens de herberg sloot. Naar aanleiding hiervan schreef Jacob van Lennep in 1859 zijn ‘Weeklacht’ (klaagbrief), waar hij in de laatste strofe de ambachtsheer oproept deze herberg niet te sluiten

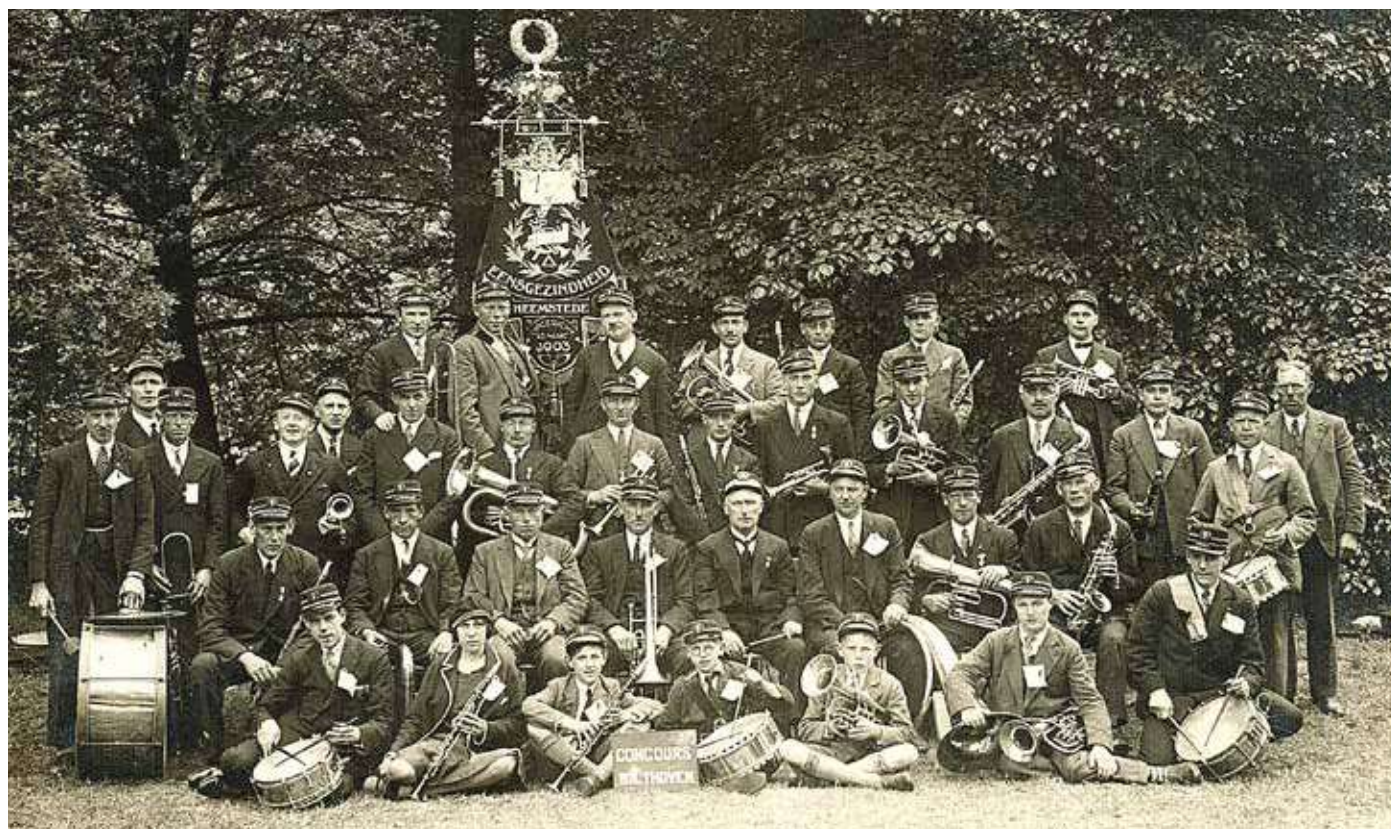
▲ Maarten van Iperen met links het vaandel van Eensgezindheid (vóór 1957) en rechts het vaandel van Eensgezind-Excelsior, nu in bezit van de HVHB.

▼ Eensgezindheid won in 1934 op een concours in Bilthoven de eerste prijs. Opvallend op deze foto is het enige vrouwelijke lid 'meijuffrouw' Van Poecke, zittend op de voorste rij, tweede van links.

Veertig jaar vaandeldrager

'Een zeldzaam voorkomend jubileum' staat er in *De Tijd* van 7 februari 1970. Maarten van Iperen (toen 63), was veertig jaar vaandeldrager. Voor deze prestatie werd hij in het zonnetje gezet, niet alleen door zijn eigen vereniging, maar ook door de Algemene Nederlandse Unie van Muziekverenigingen (A.N.U.M.), en hij ontving een gouden bondsspeld. Hoe was Van Iperen ertoe gekomen vaandeldrager te worden? Zijn antwoord: *'Mijn vader sloeg destijds de grote trom bij het fanfarekorps Eensgezindheid. Ik voelde daar ook wel wat voor, maar kwam al gauw tot de ontdekking dat ik voor het slaan van de trom niet in de wieg was gelegd, het wilde niet lukken en dus werd ik vaandeldrager.'*

Duizenden kilometers heeft Van Iperen gelopen met dat vaandel. Hij had veel herinneringen, niet alleen aan alle concoursen, maar ook aan een defilé ter ere van de vijftigste verjaardag van koningin Wilhelmina, gehouden op 15 september 1930. Er deden tientallen muziekkorpsen en vijfhonderd vaandeldragers mee.

paar singles uitgebracht op het Durlaphone-label, maar erg succesvol was dat nog niet. Leyen zag toch potentie in de groep en liet The Cats op 4 januari 1966 auditie doen. Hoewel Leyen de band tijdens de auditie instrumentaal niet sterk vond, was hij wel gecharmeerd van de meerstemmige zang en besloot hij de band een contract aan te bieden. Voor The Cats ging er een heel nieuwe wereld open; de grote Bovema Studio maakte diepe indruk op de leden. Omdat de bandleden zelf nog geen liedjes schreven, ging Leyen op zoek naar geschikt repertoire. In twee jaar kwamen er vijf singles uit die allemaal in de Top 40 terechtkwamen en bescheiden hits werden.

Klaas Leyen wilde de lat hoger leggen, liet arrangementen maken voor blazers en strijkers en schakelde arrangeur Wim Jongbloed in. Omdat de bandleden er nog een baan naast hadden, waren ze niet altijd beschikbaar voor studio-opnamen. Bovendien konden ze geen muzieknotatie lezen. Leyen en Jongbloed

mer, waaroverheen de stemmen van The Cats werden gelegd en het strijkersarrangement, ingespeeld door leden van het Metropole Orkest. Volgens Leyen en bandlid Arnold Mühren bepaalden met name de strijkersarrangementen in combinatie met de volle koorzang van de bandleden en veel galm de typische 'Cats-sound'. Daarmee was in 1968, bij het uitbrengen van de single 'Times were when', de palingsound geboren. De kleur en warmte in deze sound kwam deels door de weemoedige stem van Piet Veerman, die vanaf dat moment de leadzang overnam van Cees Veerman, maar ook de buizenapparatuur in de Bovema Studio droeg daaraan bij.

De naam 'palingsound' is bedacht door dj Willem van Kooten van Radio Veronica, alias Joost den Draaijer. Manager van The Cats, Jan Buijs, nam altijd paling mee als hij platen kwam pluggen bij Radio Veronica. Sindsdien wordt de naam 'palingsound' gebruikt voor popmuziek uit Volendam.

► *The Cats in de studio met producer Klaas Leyen (tweede van links).*

besloten, enigszins tegen de wil van de band in, sessiemuzikanten in te zetten. Onder hen waren niet de minsten: Jan en Hans Hollestelle, Jan Akkerman, Pierre van der Linden en Wim Jongbloed zelf. Zij leverden de basistrack van een num-

Internationaal succes

Met hun typische palingsound scoorden The Cats de ene hit na de andere in Nederland, waarvan een aantal de status van gouden plaat bereikte. Begin jaren zeventig werd Bovema een onderafdeling

Antoon Molkenboer en zijn mozaïeken

Marc de Bruijn

▲ *Fontein van Antoon Molkenboer, op de Algemene Begraafplaats Heemstede, naast ingang Glipper Dreef. Datering: 1945-1946.*

► *Antoon Molkenboer in zijn atelier in Haarlem, 1952.*

Sinds dit voorjaar staat er een bijzondere fontein (helaas zonder water) naast de ingang van de Algemene Begraafplaats aan de Glipper Dreef, tegenover de Sportparklaan. Het is een mozaïekwerk van de kunstenaar Antoon Molkenboer, waarop een watermonster te zien is, omgeven door water in verschillende tinten blauw. De fontein stond lange tijd in de tuin van Heemsteedse Dreef 114 en daarna in die van Heemsteedse Dreef 106, waar nazaten van Molkenboer hebben gewoond. Uiteindelijk heeft de familie na overleg met Owen van der Vlucht, beheerder van de begraafplaats, het kunstwerk laten plaatsen, vlak bij waar de ontwerper zelf begraven ligt.

Antoon Molkenboer

Antonius Henricus Johannes (Antoon) Molkenboer leefde van 1872 tot 1960. Hij was een veelzijdig kunstenaar, beïnvloed door de Art Nouveau en Art Deco en maakte portretten, wandschilderingen, boekomslagen, mozaïeken, postzegelontwerpen en nog veel meer. Hij werkte achtereenvolgens in Amsterdam (1895-1905), de Verenigde Staten (1905-1910), Den Haag (1910-1942) en Haarlem (1942-1960).

Het meest bekend is hij door de mozaïeken die hij ontwierp voor kerken zoals De Papegaai in de Amsterdamse Kalverstraat en de Antonius Abtkerk in Scheveningen. Deze laatste werd in 1925 gebouwd door Joseph Cuypers en zijn zoon Pierre jr.

Joseph Cuypers is de architect van onder meer de Koepelkathedraal in Haarlem en, in samenwerking met Jan Stuyt, het raadhuis in Heemstede. Samen met zijn vader, maar enkele keren ook alleen, ontwierp Pierre een groot aantal gebouwen, vooral kerken. In onze omgeving waren vader en zoon Cuypers verantwoordelijk voor

Dubbele achternamen

Een dubbele achternaam is vooral gebruikelijk in welgestelde kringen. Zo'n naam ontstond door toevoeging van de naam van een landgoed of heerlijkheid aan de eigen achternaam. Maar ook de combinatie van de familienamen van de beide ouders kwam voor; meestal als de familienaam van de moeder dreigde uit te sterven. Vanaf de 19de eeuw kon men om deze reden bij Koninklijk Besluit toestemming krijgen de familienaam te veranderen.

teruggaan naar Willem van Sypesteyn (1739-1818). Als overtuigd patriot liet hij het deftige 'van' weg en verving hij de 'y' voor 'ij'. Zijn zoon Hendrik trouwde met Bregje Kaars, dochter en enig kind van Jan Sijbrantsz Kaars, een welgestelde rolreder (fabrikant van zeildoek) uit Krommenie. Hendrik en Bregje kregen een zoon, Willem Sijpesteijn. Grootvader Jan Kaars vermaakte zijn rolredersbelangen aan zijn kleinzoon Willem, onder de voorwaarde dat hij ook de naam Kaars zou voeren en dat hij talen en boekhouden zou leren. En zo geschiedde.

▲ *Het wapen van de familie Van Sypesteyn: 'in goud een rode schuinbalk beladen met drie zilveren merletten'. De merlet, een heraldische afbeelding van een eend zonder poten en snavel, komt ook voor in het wapen van de gemeente Heemstede.*

De naam van zijn eerste vrouw

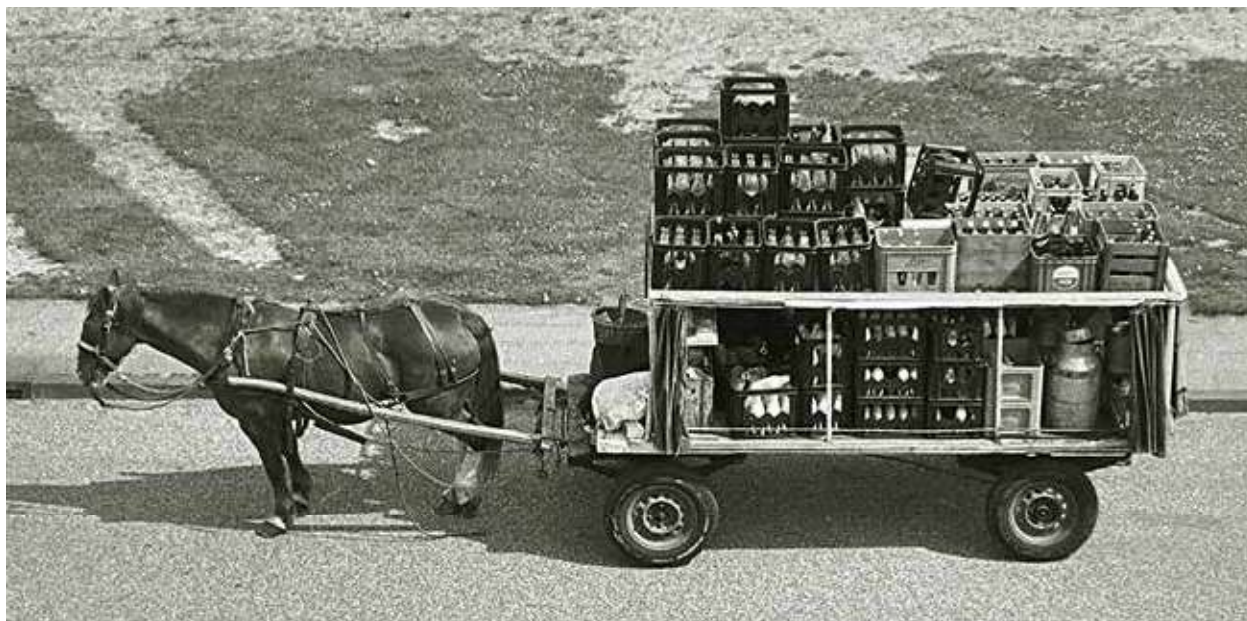
De familienaam Smidt van Gelder begint bij Hendrik van Gelder (1736-1808), een doopsgezinde dominee die naar Zaandam was beroepen. Na het overlijden van zijn eerste vrouw, Maria Smidt, trouwde hij met Geertruid Eindhoven. Met beide vrouwen kreeg hij kinderen. De kinderen van zijn eerste vrouw die vernoemd waren naar haar familie kregen de toevoeging Smidt bij hun achternaam. In het gezin waren dus zowel kinderen die Van Gelder als die Smidt van Gelder heetten.

De familie (Smidt) Van Gelder is vooral bekend geworden door de Koninklijke Papierfabriek Van Gelder Zonen. Pieters betovergrootvader, Maarten Jansz Schouten, oefende zijn beroep uit in de papiermolen De Eendracht in Wormer. Hij was de grootste aandeelhouder, de gaandehouder, van de molen die hij in 1775 met een aantal participanten had gekocht. Zelden werd een molen door één persoon gefinancierd. Omdat een molen vaak vlam vatte, werden de risico's altijd gespreid.

Met de koop van deze molen begon in feite de geschiedenis van de bekende papierfabriek. In 1964 stapte de laatste Van Gelder uit de directie van het familiebedrijf.

▲ *Het wapen van de familie Smidt van Gelder: 'gevierendeeld: I en IV in goud een golvende blauwe dwarsbalk, vergezeld van drie rode merletten en boven van een zwarte lelie tussen de merletten. II en III in blauw een schuinlinks geplaatst zilveren anker, vergezeld van drie gouden sterren naast de stang, twee boven en een onder.'*

▲ *Melkboer Van der Peet, volgens de informatie uit 1971, mogelijk iets ouder.*

schap voor het raadhuis – wellicht het Heemsteeds Kamerorkest – in ongeveer 1995, J.G. Brouwer (1914-2007) in rokkostuum op een podium en tenslotte een foto gemaakt door Henk Vijn van een HVHB-wandeling in de Haarlemmerhout onder leiding van Wim Vogel in juni 2015.

Schilderijen en tekeningen

Rut Assendelft bracht onder andere een groot schilderij van de Kerklaan, met in de verte de St. Bavokerk.

Van de familie J.W. Diependaal scanden wij een tekening in kleur van het Glipperpad.

Peter Suidman stuurde ons digitaal een portret van zijn moeder Rika Suidman-Spierings, geschilderd door A.W. Verhorst in 1963 die toen net als de familie Suidman aan de Bronsteeweg woonde.

Boeken

Aangeschaft werden:

Het geheim van Bols, hoe de oorlog een familiebedrijf verscheurt (M. Hendrikse, 2024).

Balling in eigen land, het oorlogsdagboek van Andries Sternheim (Th. Beckers en B. Mulder, 2023).

Heemstede in de klare lijn (Eric J. Coolen, 2024).

De archeologische kroniek van Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2022), waarin een artikel over de Raadhuisstraat 96-98.

Welkom in Heemstede (prentenboekje aangeboden door de gemeente bij de geboorte van een baby in Heemstede, uitgave Kids Marketeers, vermoedelijk vóór 2015).

Boeken werden ook geschonken:

Van Oscar Boeder ontvingen we digitaal het 'Raadsinformatiebericht Collegevergadering 16 januari 2024' met daarbij voor de boekenverzameling *Afronding onderzoeksrapport Joodse burgers in Noord-Holland: onteigening en rechtsherstel* (Advies en Actualiteit onderzoeksteam, red. S. Geuze).

Ronald Baas schonk onder meer het boek *Heerlijkheden in Holland* (red. F.W. Lantink en J. Temminck, 2017, uitgave Stichting Vrienden van het Noord-Hollands Archief).

Martin Bunnik doneerde zijn eigen publicatie *Huis te Vogelenzang en de familie Barnaart*, uitgegeven in samenwerking met Ons Bloemendaal (2016).

Wim Gohres kreeg van de gemeente Heemstede voor het HVHB-archief een *Adresboek der gemeenten Heemstede*